

СТАНОВИЩЕ

от

д-р на философските науки **Нонка Богомилова**,
професор в Института по философия и социология –БАН

ЗА

ДИСЕРТАЦИЯТА НА

Ирина Здравкова Каракехайова

Когато думите не стигат

*Взаимодействия между текст и рисунка в англоезичния
графичен роман (XX – XXI век)*

към катедра „Теория на литературата” на Факултета по славянски филологии при
Софийски университет „Св. Климент Охридски”

за присъждане на образователната и научна степен „доктор” по професионално
направление 2.1. Филология (Литература на народите на Европа, Америка, Азия,
Африка Австралия – Западноевропейска литература)

I. Структура и основни проблемно-тематични полета в дисертационния труд:

Дисертационният труд е в обем от 280 стр. и се състои от 5 глави, Заключение, Библиография и три приложения, като включва и 165 илюстрации в качеството им на равностоен с текста обект на анализ. В **Първата**, уводна глава са очертани обектът, предметът, задачите и основните тези на изследването, свързани с многопластов анализ на взаимодействието между текст и рисунка в съвременния англоезичен графичен роман. **Втора глава** на дисертацията **ИСТОРИЯ НА МЕДИЯТА КОМИКС И ВЪЗНИКНАЛИТЕ ОТ НЕЯ ЖАНРОВЕ** формира необходимия исторически подстъп към последващото същинско разгръщане на анализа, въвеждайки някои основни понятия в контекста на очертаните разнообразни взаимодействия между текст и рисунка. **Трета глава** на труда **КОГАТО ПИСАТЕЛЯТ СТАНЕ ХУДОЖНИК** представя и анализира два класически модела на тези взаимодействия (по Екзюпери и Вонегът). **Четвърта глава КОГАТО ХУДОЖНИКЪТ СТАНЕ ПИСАТЕЛ** е с фундаментална значимост за изследването, тъй като: 1) Тя очертава концептуално-понятийната му оптика в качеството ѝ на когнитивен и аксиологичен инструмент за последващия анализ. Въвеждат се и се обясняват понятията: икона, индекс, символ (Ч.Пърс); третия смисъл (Р.Барт); интертекстуалния подход; комикса като език (Т. Грьонстрийм);

комуникативните му функции (Р.Якобсон); образът-афект на Ж.Делюз; екзистенциалистките интерпретативни концепти същност, съществуване, отчуждение, абсурд, самота, отчаяние и др.; 2) Разглежда и интерпретира през призмата на тези концепти четири от петте графични романа, които са в центъра на изследователския интерес: *Животът е хубав, ако не проявиш слабост* на Сет, *Bottomless Belly Button* на Даш Шоу, *Весел дом* на Алисън Бекдел и *Шевове* на Дейвид Смол. **Пета глава** анализира романа *Пристигането* на Шон Тан, в който визуалното е основният „разказвач“, а **Заключението**, съдържа обобщаващи тези, формулирани на основата на предходния анализ.

II. Теоретични постижения и приносни аспекти на дисертационния труд

1. Самият избор и формулирането на темата, целите и задачите на дисертационния труд го дефинират убедително като начинание с безспорна информационна и иновативна стойност: ангажирането с анализ на все още неизследвани задълбочено у нас съвременни романи, при това в хоризонта на интеракция между словесно и визуално осветява ново и плодотворно тематично поле, което вероятно ще привлече интереса и на други изследователи в тази сфера.

2. Интерпретативните концепти от областта на философията, изкуствознанието, семиотиката, които докторантката използва като когнитивна и аксиологична оптика към анализа полагат изследването в добре овладяна и „миксирана“ мултидисциплинна перспектива: не само като литературоведско, но също така като литературно-философско и изкуствоведско, насочено към хоризонта на една литературна антропология.

3. Подборът на графичните романи, които са подложени на анализ в дисертацията на Ирина Каракехайова показва добър вкус и силен изследователски афинитет към ословесената и визуализирана драма на човешката екзистенция, положена в различни проблемни ситуации: самотата, отчуждението; изплъзващия се смисъл на живота и на смъртта; страха и неспособността да приемеш и наложиш своята различност; сложните „синкопи“ на отхвърляне и конфронтация в човешките отношения, дори между най-близките в семейството; емиграцията и емигрантът не само като фигурата на чужденец сред чужденци, но и в широкия антропологичен смисъл като „чужд сред чужди“ дори в своето семейство и дом.

4. Докторантката показва добри умения за проникновено и многопластово анализиране на тези разнообразни измерения на литературно и визуално представените колизии на човешката участ, проявявайки тънък усет не само за разнообразните форми

на интеракция между слово и образ, но също така познания и разбиране на човешкото в хоризонта на психологията, аксиологията, културологията.

5. Благодарение на своето многопластово и нюансирано вчитане и вглеждане в духа и в сложната смислова тъкан на подбраните графични романи, докторантката е избегнала изкушаващата възможност да моделира едноизмерни в характерологично и времево отношение персонажи: нейният анализ, благодарение и на хармонизиращата, дублираща, дистанцираща или усилваща функция на образа, разглежда тези персонажи също като многопластови, променящи се в личното си и в социалното време, или променящи отношението си към това време и към другите – близките-чужди, чуждите-близки, чуждите-чужди.

6. Този многоизмерен и много-образен „прочит” на анализиранияте графични романи представлява не само своеобразна културна реабилитация на успешния „брак” между словото и рисунката (образа, комикса, визуалното), но и видимо ангажиране на дисертационния труд с определен ценностен, смислов и дори „емпатичен” хоризонт по отношение на човешката участ, на екзистенциалната драма на човешкото: дълбинно разбиране, имплицитно съчувствие, „дестилиране” чрез словото и образа на кураж и надежда дори и при най-безнадеждните литературни “case studies”.

7. Умелото прилагане на интертекстуалния подход (чрез смисловите и ценностните асоциации) с класически текстове на М.Пруст, Дж.Джойс и др.) не само обогатява и виртуозно усложнява архитектурата на анализа, но съотнася тези нови, съвременни литературни факти с установени и авторитетни литературни „артефакти”: този модус операнди е еднакво полезен както за културно-исторически утвърдените, така и за новопоявяващите се литературни форми – първите той освежава с нов, осъвременен прочит, а вторите поставя в лоното на културния континуитет и на литературната традиция.

8. Езикът и стилът на дисертацията са професионално издържани. Текстът е четивен, отдаващ дължимото познаване и уважение към словесното богатство и граматическите правила на родния език.

III. Коментари и препоръки в хоризонта на бъдещата работа по темата

Многопластовият характер на труда, сложните и разнолики задачи, които си поставя неизбежно предоставят основания, освен за силно позитивни оценки, също и за коментари и препоръки в контекста на бъдеща работа. Сред тях бих открила следните:

1.Трудът би спечелил откъм балансираност на интерпретацията, ако се обърне по-сериозно внимание не само върху позитивните измерения на взаимодействието между слово и комикс, но също така на ограниченията и семплификациите, които той продуцира в някои случаи върху смисловото богатство и асоциативната енергия на прочита.

2.В този смисъл плодотворно би било по-нататък авторката да развие по-детайлно тезата си за връзката между масовизирането, „демократизирането” на литературата (включително и на комерсиална основа) и феномена „съвременен графичен роман”, в който комиксът има съответстваща на тези процеси функция.

3.Макар и да не са в центъра на изследователското внимание (разбираемо), някои от интерпретативните концепти на анализа са представени доста схематично, с позоваване предимно на вторични или на справочни издания, какъвто е например случаят с понятието „отчуждение”: на тази основа то се интерпретира предимно в индивидуалистична, субектна перспектива; на социалния план би следвало да се отдели по-сериозно внимание не само при осмислянето на понятието, но и при прочита на съответния литературен текст.

4.При евентуална по-нататъшна публикация дисертационният труд би обогатил още повече своите смислови равнища, ако авторката положи литературоведския прочит върху един по-широк социокултурен фундамент, който би осигурил за този прочит плодотворна критична дистанция към разбирането и разрешаването на човешката драма при изследваните литературни феномени.

Авторефератът добре представя основните теми, идеи и тези в дисертацията. **Самооценката** за приносните моменти в дисертационния труд е адекватна. Дисертантката има 3 публикации по темата на дисертацията, както и богата практическа работа върху рисунки и текст.

Заключение: На основата на откритите теоретични постижения и приноси моменти в разработените проблеми и формулираните тези, на информационния, аналитичен и иновационен характер на труда, разискващ актуална и недостатъчно изследвана проблематика, убедено подкрепям присъждането на **Ирина Здравкова Каракехайова** на образователната и научна степен „доктор” по професионално направление **2.1. Филология (Литература на народите на Европа, Америка, Азия, Африка Австралия – Западноевропейска литература).**

С уважение: проф., дфн Нонка Богомилова

17.01.2020 г.